

Akçe, İ. ve Doğan, H. (2020). İntihar ve sosyal hizmet: İnternet haberleri üzerine bir inceleme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(4), 1624-1652.

Araştırma

Makale Geliş Tarihi: 03.06.2020
Makale Kabul Tarihi: 19.10.2020

İNTİHAR VE SOSYAL HİZMET: İNTERNET HABERLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Suicide and Social Work: An Investigation on the Internet News

İslam AKÇE*

Hüseyin DOĞAN**

* Öğr. Gör., Mardin Artuklu Üniversitesi, Midyat MYO, Sosyal Hizmetler Bölümü, akceislam@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-2020-5436

** Öğr. Gör., Muş Alparslan Üniversitesi, Bulanık MYO, Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü, shuhuseyindgn@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0375-8437

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, intihar davranışı konusunda sosyal hizmet perspektifi ile farkındalık oluşturmak, haber dilinin intihar davranışı üzerindeki etkisini araştırmak ve intiharın haber diline yansımalarını irdelemektir. Elde edilen bulgular ve taranan literatür çerçevesinde konuyla ilgili ortaya çıkan sonuçlara yönelik koruyucu önleyici önerilerde bulunmak çalışmada hedeflenen bir diğer amaçtır. Yapılan çalışma, nitel araştırma yöntemi kullanılarak içerik analizi tekniğine dayalı yapılan tepkisiz bir araştırmadır. Bu çalışmanın örneklemini Google Haberler Arama Motoru üzerinden bazı filtrelemeler yapılarak elde edilen 200 haber içeriği oluşturmaktadır. Elde edilen bulgular Maxqda 18.0 nitel veri programına işlendikten sonra temalar ve alt temalar şeklinde kodlanmıştır. Ayrıca bulguların yorumlanma sürecinde anlamın güçlendirilmesi amacıyla birebir alıntılar da yapılmıştır. Yapılan araştırma neticesinde, erkeklerin kadınlara göre daha çok risk altında olduğu, aile içi geçimsizlik ve yoksulluk faktörlerinin intihar davranışının en önemli nedenleri arasında yer aldığı, kesici alet ve ateşli silahlar intiharlarda en çok kullanılan araç gereçler olduğu, taranan haberlerin büyük çoğunluğunun içeriklerinin DSÖ tarafından yayınlanan kılavuzdaki standartları karşılamadığı saptanmıştır. Bunun yanı sıra intihar davranışının haberlerde yer almasının makro düzeyde etkilerinin olduğu belirlenmiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde yayınlanan haberlerle ilgili denetim mekanizmalarının artırılması gerektiği açıktır. Bununla birlikte alanda aktif olarak yer alan sosyal çalışmacıların intihar konusunda mezzo ve makro düzeyde çalışmalar yapması gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: *İnternet, intihar, haberler, sosyal hizmet*

ABSTRACT

The purpose of this study is to raise awareness of suicidal behavior with a social work perspective, to investigate the effect of news language on suicidal behavior and to examine

the reflection of suicide on the news language. Another aim of the study is to make protective and preventive suggestions for the results obtained on the subject within the framework of the findings and the literature searched. The study is an unresponsive research based on content analysis technique using qualitative research method. The sample of this study consists of 200 news content obtained through some filtering via Google News Search Engine. The findings were coded into themes and sub-themes after being processed in the qualitative data program of Maxqda 18.0. Also, in order to strengthen the meaning in the interpretation of the findings, one-to-one quotations were also made. As a result of the research, men are more at risk than women, domestic incompatibility and poverty factors are among the most important causes of suicidal behavior, cutting tools and firearms are the most used tools in suicides and the contents of the majority of the scanned news do not meet the standards in the guidelines published by WHO. In addition, it was determined that having suicidal behavior in the news had macro effects. When evaluated from this point of view, it is clear that the control mechanisms related to the published news should be increased. Furthermore, it is thought that social workers actively involved in the field should carry out works at mezzo and macro level on suicide.

Key words: *Internet, suicide, news, social work*

GİRİŞ

İntihar (suicide) en genel anlamıyla; kişinin bilerek ve isteyerek kendi yaşamına son vermeyi seçmesi olarak tanımlanabilir (Durkheim, 1992: 42; Palabıykoğlu, 1994: 278). Yaşama ümidi ve gücüne karşı reaksiyoner bir düşünce ve tavır olan intihar (Stengel, 1962: 725), sadece kişinin kendisini ve yakın çevresini etkileyen bireysel bir davranış gibi görünse de aslında tüm topluma etki eden sonuçlara sahiptir. İntiharı toplumsal çerçevede ele alan ilk kapsamlı sosyolojik araştırma Durkheim'in "İntihar" adlı eseridir. Bu eserde Durkheim, intiharı tamamen sosyolojik bir kavram olarak ele almıştır. Toplumsal yapıdaki dinamiklerin intihar üzerindeki doğrudan etkilerine değinerek insanın hayatının her döneminde meydana gelebilecek intihar kavramına farklı bir perspektif kazandırmıştır (Durkheim, 1992). Bu perspektiften bakıldığında intihar salt bireysel bir davranış olarak düşünülüğünde bireyin kendisini öldürmeye götüren tüm süreçlerin ve koşulların göz ardı edilmesi anlamına gelir (Alptekin, 2008: 181) ki bu da sosyal hizmet disiplinin amacına ters düşmektedir.

İntihar sadece bireysel bir davranış değil aynı zamanda biyolojik, psikolojik ve sosyokültürel etkenlere bağlı çok boyutlu karmaşık bir sosyal süreçtir (Alptekin, 2008: 182). İntihara karmaşık bir süreç olarak bakmak intiharla ilgili bazı davranış örüntülerinin ele alınmasını sağlamakta dolayısıyla intihar kavramına bütüncül bir bakış açısı kazandırmaktadır. Bu bakış açısı "çevresi içinde birey" yaklaşımını temel alan; mikro, mezzo ve makro boyuttaki sorunlara çözüm üretmeye çalışan sosyal hizmet mesleğini (Zastrow, 2016: 100) bu soruna karşı duyarlı kılmaktadır. Bu

çerçevede intihar; bireyin, ailenin ve toplumun iyilik halini ve sosyal işlevselliğini merkeze alan sosyal hizmet mesleği (Palmieri vd., 2008: 233; Ryding, Sorbring, Wernersson, 2018: 495) tarafından ele alınması elzem olan bir halk sağlığı sorunudur.

Sosyal hizmet mesleği açısından değerlendirildiğinde intihar; doğası gereği birçok risk faktörünü içinde barındırmaktadır. Bu risk faktörlerinden biri olan kitle iletişim araçları hem intiharın dinamiklerini anlamada hem de intiharı önlemedeki önemi azımsanamayacak düzeydedir. Kitle iletişim araçlarıyla ilgili kabul gören en temel görüş toplumsal düzeyde çok güçlü etkiler meydana getirdiğidir (Güllüoğlu, 2012: 71). Kitle iletişim araçları hakkındaki tartışmaların odak noktası ise toplumun ve bireylerin davranışlarını yönlendirmedeki etkisi üzerine yoğunlaşmaktadır. Bunlar; toplumsal çerçeveleri zayıflatmak ve her türlü etkiye uygun zemin oluşturmak gibi etkiler olabilmektedir (Işık, 2012: 53). Günümüzde birey ve toplum üzerinde son derece etkili olan kitle iletişim araçlarının; habercilik, toplumsallaştırma, tartışma, eğitim, motivasyon, kültürel gelişme, eğlence veya bütünleştirme gibi işlevleri bulunmaktadır (MacBridge, 1993: 15). Bu işlevlerden olan ve araştırma kapsamına dâhil edilen habercilik işlevi; kitle iletişim araçları arasında bilinen en temel işlevlerden bir tanesidir. Bu işlev bilgiyi gazete haberlerinden hedef kitleye doğrudan aktarmaktadır (Savaş, 2004: 3).

Günümüzde gerek haberlere erişiminin çok basit olması gerekse de intihar davranışının yoğunluğu¹ nedeniyle haberlerde yer alan intiharlar hayatımızın bir parçası haline gelmiştir. Kitle iletişim araçlarının bireyler ve toplum üzerindeki etkileri göz önünde bulundurulduğunda; intiharın haberlerde detaylı ve betimsel olarak verilmesi; özendirici, taklit edici, öğretici veya uyarıcı bir nitelik taşıyabilmektedir (Palabıyıköğlu, 1994: 277). Bireyler haberlerde gördükleri intihar olaylarını, kendilerine zarar vermek ve bu zararın yeni modellerini öğrenebilmek için kullanabilmektedir. Dolayısıyla haberin intihar davranışı üzerinde dolaylı ve/veya doğrudan bir ilişkisinin olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Tüm bunlardan hareketle bu çalışma intihar haberlerinin nasıl sunulduğunu ve bu haberlerin intihar davranışı üzerindeki etkilerini araştırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca intihar sorununun sosyal hizmet mesleğinin bütüncül bakış açısıyla (Miley, O'Melia ve DuBois 2001: 45-46) internet haberleri üzerinden içerik analizi tekniğiyle araştırmak hedeflenmektedir.

¹ Türkiye İstatistik Kurumu (2018) verilerine göre ülkemizde 2018 yılında 3161 kişi intihar etmiştir.

İntiharın Medyadaki Haberlerde Temsili

Haberlerin intihar davranışı üzerindeki etkisi günümüze kadar birçok araştırmada yer edinmiş ve tartışmaların odağında olmuştur (Karakuş ve Cengiz, 2012: 2). İntihar ve medya arasındaki ilişkinin yer edindiği ilk örneklerden biri Wolfgang Von Goethe'nin "Genç Werther'in Acıları" adlı kitabıdır (Cengiz, 2009). Romandaki kurgunun Almanya'da birçok kişi tarafından intihar yöntemi olarak seçilmesi medyanın insanları intihar davranışına yönlendirme noktasındaki rolü üzerine yapılan çalışmaları odak noktası haline getirmiştir (Korap-Özel ve Deniz, 2016). Motto (1967), Stack (1983), Wasserman (1984) yapmış oldukları çalışmalarında medyanın intihar üzerindeki etkisine ilişkin anlamlı bir ilişkiye rastlamamış olsa da Yang vd. (2013), medyada yer alan haberlerde gösterilen intihar araçlarının intihar yöntemlerini etkilediği yönünde bir sonuca ulaşmıştır. Bunun yanı sıra Ruder, Hatch, Ampanozi, Thhali, ve Fischer (2011) ve Maloney vd. (2014) medyanın kopya intiharlar üzerindeki etkisine vurgu yapmaktadır. Yip vd. (2006), Chen vd. (2012)'nin ise medyada yer alan gerçek intihar olaylarının intihar etkisini artırdığı yönünde çalışmaları yer almaktadır. Bu bağlamda intiharın medyadaki temsilinin araştırılması, intiharın önlenmesi ve dinamiklerinin saptanması noktasında önem arz etmektedir (Karakuş ve Cengiz, 2012: 2).

Cengiz (2009) ve Şavur, Cengiz ve Karakuş (2010) yapmış oldukları araştırmalarında Türkiye'de basılı gazetelerde intihar haberlerinin etik bir doğrultuda sunulmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca Cengiz (2009: 35), Türkiye medyasında intiharla ilgili haberlerin dikkat çekici, ölenlerin ailelerini incitici tarzda haberler yayınladığını belirtmiştir. Özellikle medya tarafından yapılan haberlerde olayların gizemli bir şekilde yansıtılmaya çalışılması, romantik tarzda betimlemeler yapılması medyanın temsili noktasında etik bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır (Karakuş ve Cengiz, 2012: 2). Dünya Sağlık Örgütü gibi bazı organizasyonlar, intihar haberlerini yayınlanmasında etik doğrultuda hareket edilmesini sağlamak ve bu alanda çalışan personelleri eğitmek amacıyla kılavuz oluşturmuştur (Dünya Sağlık Örgütü [DSÖ], 2017). Kılavuzda alandaki ilgili kişilere genel olarak üslup ve içerik noktasında yardımcı olacak bilgiler yer almaktadır. Buna göre kılavuzda özellikle şu hususlara dikkat çekilmektedir;

- Haberlerin başlıkları belirlenirken hassas davranılması gerektiği,
- Fotoğraf ve/veya video kullanıldığında ihtiyatlı davranılması gerektiği,
- Özellikle ünlülerin intihar durumlarında dikkatli olunması gerektiği,

- İnsanların destek alabileceği yerler hakkında bilgi verilmesi gerektiği,
- İntihar girişimi veya tamamlanmış intiharın gerçekleşmiş olduğu yer ile ilgili detayların paylaşılmasından kaçınılması gerektiği,
- İntihar notlarının paylaşılmaması gerektiği vb. belirtilmektedir.

Ayaz, Taşdelen, Adıyaman ve Yüksel (2018), intihar üzerine yapılan haberlerin ayrıntılı bir şekilde verilmesinin insanlara cazip geldiği düşüncesinin habercilikte yer edindiğini ifade etmektedir. Bundan dolayıdır ki yapılan haberlerde DSÖ (2017)'nün kılavuzu bilinçli bir şekilde göz ardı edilmekte, intihar haberleri kapsamlı ve dikkat çekici şekilde verilmektedir.

Sosyal Hizmetin Mesleğinin İntiharı Önlemedeki Yeri

İntiharın eşiğinde olan bireyin güçlendirilmesi ve intiharın önlenmesi noktasında sosyal hizmetin önemi azımsanamayacak düzeydedir. Zastrow (2016), intiharın önlenmesi noktasında yapılan çalışmalarda sosyal hizmet mesleğinin çok önemli bir yerde olduğunu vurgulamaktadır. İntihar davranışı bireyin kendisini etkilediği gibi çevresinde de derin etkiler bırakabilmektedir. Bireyin gelişiminde çevresinin aktif bir rol üstlenmesi mikro düzeyde yapılan çalışmaların yanı sıra mezo ve makro düzeyde çalışmaların da yapılmasını gerekli kılmaktadır (Alptekin, 2008: 40). Odağ (2002), bireysel ve kurumsal eğitimlerin yanı sıra toplumun bilinçlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. İntihar davranışını “çevresi içinde birey” yaklaşımıyla ele alan sosyal hizmet mesleği (Özdemir, 2000: 1), yaklaşım ve uygulamalarında birçok unsuru birlikte alan ve bireyi çevresi içerisinde değerlendiren bir disiplindir. Klinik uygulamalar, etik ve mevzuat açısından değerlendirildiğinde Mishna, Antle ve Regehgr (2002: 265-266)'e göre, intihar alanı sosyal hizmet uygulayıcıları için zorlayıcı olabilmektedir. Özellikle mesleki etik ve mevzuat açısından sosyal hizmet uzmanları çok zor durumda kalabilmektedir. Mesleğin uygulayıcıları bir taraftan müracaatçıların kendi kararlarını vermelerinde ve haklarına öncelik verirken diğer bir taraftan da sağlıklı ve güçlü durabilmeleri için çaba sarf etmektedir.

Karakuş ve Cengiz (2012: 2), insanların intihar hakkındaki görüşlerini incelediği çalışmada; kadınlar için “duygusal nedenleri”, erkekler için ise “ekonomik nedenleri” intihar sebebi olarak saptamıştır. Ayrıca yapılan çalışmalarda ekonomik nedenlerin, kişilerarası iletişimin veya aileyle ilişkilerin intihar davranışına neden olabileceği belirtilmektedir. Bu bakımdan incelendiğinde intihar davranışı gerçekleştiğinde (intihar girişimi) bireye koruma ve bakım hizmetinin sağlanması gerekmektedir. Bu esnada yapılacak profesyonel görüşmelerde temel amaç bu

kişilerin gelecek ile ilgili kaygı düzeylerinin azaltılması ve bu konudaki dirençlerinin kırılmasıdır. Fakat bu tedavinin zaman alan bir süreç olduğu unutulmamalıdır. İntihar davranışının tam olarak ortadan kalkabilmesi veya intihar girişimlerinin önüne geçilmesi; kişinin aile veya çevresiyle mevcut ilişkilerinin düzeltilmesi, ekonomik olarak güçlendirilmesi ve gelecekle ilgili kaygı düzeyinin azaltılmasıyla gerçekleştirilebilir. Ayrıca Alptekin ve Duyan (2009), intiharı önlemek için; intihar olaylarının ve intihar davranışına neden olan risklerin belirlenmesinin, intihar davranışını gerçekleştirme ihtimali olan bireylerin izlenmesinin ve takiplerinin yapılmasının gerekliliği üzerinde durmaktadır.

Günümüzde intihar haberlerinin dili ve içerikleri sorunlu habercilik anlayışlarından biri olarak görülmektedir. (Korap-Özel ve Deniz, 2016: 236). İntihar üzerine yapılan haberler toplumu ve bireyleri doğrudan veya dolaylı bir şekilde etkilemektedir. Toplumun ve bireylerin sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi için bu tür haberlere yönelik belirli bir çerçevenin oluşturulması büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda çalışmada araştırma kapsamındaki çıktılar göz önünde bulundurularak internette yayınlanan intihar haberlerinin tamamlanmış intihar davranışı üzerindeki etkisi incelenmeye çalışılmış ve elde edilen bulgular sosyal hizmet bakış açısıyla değerlendirilerek mikro mezzo ve makro düzeyde önerilere yer verilmiştir. Ayrıca çalışma kapsamındaki şu alt sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır;

- a) İntihar davranışını içeren haberlerde bireyi intihara yönelten temel sebepler nelerdir?
- b) İntihar davranışını içeren haberlerin içeriğinde intiharda kullanılan araç ve gereçler ile işlenme şekliyle ilgili nasıl bir çerçeve çizilmektedir?
- c) İntihar davranışının medyaya yansımada kullanılan manşet ve görsellerde nasıldır?
- d) İntihar davranışının internet haberlerinde yer almasının psiko-sosyal etkileri (mikro, mezzo ve makro düzeyde) nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel araştırma yöntemi kullanılarak içerik analizi tekniğine dayalı yapılan tepkisiz bir araştırmadır. Nitel araştırma yöntemlerinin sosyal hizmet araştırmalarında kullanılabilirliği ve uygulanabilirliği yüksektir. Nitel araştırma; post-pozitivist düşünce oluşturan, birden çok doğruya sahip olabilen, gerçekliğin bireyin

katılımıyla olduğu, doğal ortamlarda gerçekleşen, tümevarımcı, öznel bir araştırma türüdür. Bu araştırma türünde informal bir dil kullanılmakta ve anlam plana çıkmaktadır (Krysik ve Finn, 2015:193). İçerik analizi benzer verilerin belirli kavramlarla ve temalar etrafında derlenmesi ve düzenlenmesini içermektedir. Tümevarımcı analiz olarak da adlandırılmaktadır. Başlıklar, kavramlar ve kategoriler ortaya çıkarılarak; veriler kodlanır, temalar bulunur, kod ve temalar düzenlenir, bulgular tanımlanarak yorumlanır. İçerik analizinde, bazı nicel veya nitel dokümanlardan yola çıkılarak, mesajdan elde edilen psikolojik, sosyolojik, tarihsel, ekonomik ve benzer türden bilgilerin ötesinde birtakım analizlere ulaşmak amaçlanır. İçerik analizinde dar anlamda betimlemeyi aşan sonuçlar çıkarmak önemlidir. Bir bakıma, betimsel çalışmadan elde edilen gösterge veya özellikler yerine yordlanmış özellikleri ikame etme gibi temel bir amaç vardır (Erişti, Kuzu, Yurdakul, Akbulut ve Kurt; 2017, 186-187).

İncelenen içerikler kitle iletişim araçları, kitaplar, gazeteler, kayıtlı tutanaklar vs. olabilmektedir. Tepkisiz araştırmada araştırma kapsamındaki bir araştırmacının parçası olduklarını bilmezler. Araştırmacı datasını oluştururken kişilerin üzerinde bir bağımsız değişkenin etkilerini inceler. Bu durumda ihtiyaç duyduğumuz verilere ulaşım daha sağlıklı olmaktadır. Bu bakış açısı ile geliştirilmiş teknikler bizi tepkisiz araştırma tasarımına götürür (Neuman, 2012: 463).

Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmanın sınırlılıklarından biri arama motoru üzerinden yapılan araştırmada haberler incelenirken 01.1.2019 - 31.12.2019 gibi sınırlı bir zaman bölümünün ele alınmasıdır. Kısıtlama yapılmasının temel nedeni 2019 yılında ülkemizde gerçekleşen intihar davranışının diğer ülkelerde olduğu gibi artması ve özellikle gündemde fazla yer almasıdır. Ayrıca zaman kesitinin sınırlı olarak ele alınmasının nedeni söz konusu konuyla ilgili medyada yer alan birçok haberin olmasıdır. Kısıtlama yapılmaması durumunda araştırmanın kapsamı genişleyecek ve spesifik hedefe ulaşımında zorluk yaşanması muhtemel olacaktır.

Çalışmanın bir diğer sınırlılığı arama motorunda sadece "intihar" kelimesinin aratılmasıdır. Bir anahtar kelime üzerinden araştırma yapmak araştırmanın kapsamını genişletmekte ve özel hedefe ulaşımında bazı zorluklarla karşılaşılmasına, araştırma dâhilinde olmayan birçok bilgi ve habere ulaşılarak bilgi kirliliğinin artmasına sebep olmuştur. Anahtar kelimelerin zenginleştirilmesi doğrudan istenen bilgiye ulaşımı daha mümkün kılacaktı.

Araştırma sadece ülkemiz sınırları içerisinde gerçekleşen intihar davranışlarını konu alan haberleri kapsamaktadır. Araştırmanın daha genel ve uluslararası düzeyde yapılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Veri Toplama ve Analiz Süreci

Bu çalışmada ikincil kaynakları kullanmak ve dolaylı veriler üzerinden içerik analizini gerçekleştirmek üzere “Google Haberler Arama Motoru” kaynak olarak seçilmiş, “1 Ocak 2019 - 31 Aralık 2019” tarihleri filtrelenerek “intihar” anahtar kelimesi ile haber taraması yapılmıştır. 278 adet haber taranarak çalışma kapsamına girmeyen (intihar girişimi, tamamlanmayan intihar, ele alınan tarihten önceki intiharlara ilişkin yeni bilgiler, reklam, tekrarlanan haberler) 78 haber çıkartılmış ve 200 haber içeriği detaylı olarak araştırılmıştır. Ayrıca elde edilen bazı bulguların aranma sıklığını tespit edebilmek amacıyla Google Trends uygulaması kullanılmıştır. Bu uygulama, kelime veya kelime gruplarının; hangi tarih aralığında veya hangi bölgede ne sıklıkla aratıldığını istatistiksel olarak kullanıcılara sunmaktadır. Kelime veya kelime grubunun zaman içindeki aranılma ilgisi en az 0 (sıfır) en fazla ise 100 (yüz) puanları ile değerlendirilmeye alınmaktadır.

Elde edilen veriler sınıflandırılarak temalar ve alt temalar halinde incelenmiştir. Bu kapsamda süreç içerisinde elde edilen veriler Maxqda 18.0 nitel veri işleme programına aktarılmış ve gerekli kodlama işlemleri yapılmıştır. Ayrıca veriler detaylı bir şekilde incelenerek okuyucuya verilmek istenen mesajların özü kavranmaya çalışılmıştır. Bulguların yorumlanması sürecinde haberlerden birebir alıntılar da yapılarak anlam güçlendirilmeye çalışılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Ülkemizde 2019 yılı içerisinde “intihar” kelimesinin Google Haberler Arama Motoru üzerinden en çok aratıldığı dönemleri üçe ayırabiliriz. Bunlar; 3-9 Mart (98 puan), 16-22 Haziran (94 puan) ve 28-29 Aralık (100 puan) dönemleri olmuştur. Özellikle bu dönemlerde “intihar” kelimesi internet haberi okuyucuları tarafından çok yoğun bir şekilde aratılmıştır. Bölgeler bazında bakıldığında ise “intihar” kelimesini en sık aratan iller sırasıyla Siirt (100 puan), Çankırı (77 puan) ve Kırşehir (55 puan) olmuştur. En az aratan iller ise sırasıyla Hatay (4 puan), Sakarya (6 puan) ve Adana (6 puan) olmuştur (Google Trends, 2019).

Yapılan çalışmada tamamlanmış intihar haberlerinde tarih ve bölgelere bakıldığında; intihar davranışını gerçekleştirme süreci, haberlere yansımaları

intiharlar, tamamlanmayan intiharlar vs. göz önüne alındığında söz konusu aratmalarla doğrudan bir ilişkilendirme yapılamamaktadır. Fakat araştırma kapsamını oluşturan haberlerin tarih dağılımına bakıldığında 2019 senesinin başında, ortasında ve sonunda yığılmalar olduğu görülmektedir.

Haber içeriklerinin intihar davranışı hakkındaki reaksiyonları içerik analizi tekniğiyle incelenerek belirli temalara ve alt temalara sınıflandırılmıştır. Bu tema ve alt temalar Tablo 1’ de yer almaktadır.

Tablo 1. Tema ve alt temalar

Tema	Alt Tema
İntiharla ilgili yapısal özellikler	✓ Cinsiyet
	✓ Yaş
	✓ Olay öyküsü/nedeni
	✓ Kullanılan araç ve gereçler ile işlenme şekli
İntiharın haberlerdeki yansıması	✓ Manşet
	✓ Görsel kullanım
	✓ Haberin dili ve içeriği
İntiharın haberlerde yer almasının psikososyal etkileri	✓ Mikro ve Mezzo Etkiler
	✓ Makro Etkiler

İntiharla İlgili Yapısal Özellikler

İnternet haberleri üzerinde yapılan araştırmada elde edilen temalardan biri “intiharla ilgili yapısal özellikler” olmuştur. Bu temanın alt temaları cinsiyet ve yaş gibi sosyodemografik özelliklerin yanı sıra olayın öyküsü/nedeni ile kullanılan araç gereçler/ işlenme şekli olarak belirlenmiştir.

Tablo 2. Cinsiyet dağılımı

	n	%
Erkek	163	91,5
Kadın	37	18,5
Toplam	200	100

Tablo 2’de araştırmaya dâhil edilen haberler incelendiğinde tamamlanmış intihar davranışını gerçekleştirenlerin %91,5’i (n=163) erkek, %18,5’i (n=37) ise kadındır. Bu bağlamda cinsiyet söz konusu olduğunda erkeklerin kadınlara göre daha fazla tamamlanmış intihar davranışında bulunabilecekleri ifade edilebilir.

Ulusal literatürde bakıldığında intihar davranışı ile ilgili yapılan araştırmalarda yaklaşık olarak elde edilen oranlara paralel sonuçların varlığından söz edilebilmektedir. İlhan ve Sayar-Akaslan (2019: 74) intihar olgularının risk faktörlerini inceledikleri bir araştırmada erkeklerin kadınlara oranla üç kat daha fazla intihar

ettiğini belirtmektedir. Ülkemizde 2002-2015 yılları arasında intihar edenlerin sosyodemografik özelliklerinin araştırıldığı bir çalışmada bu süreç içinde toplamda 195764 kişinin intihar ettiği, bunların %68' inin erkek, %32' sinin ise kadın olduğu tespit edilmiştir (Özcan, Şenkaya, Özdin, Dinç, 2018: 17). Buna göre ülkemizde erkeklerin kadınlara göre iki kat daha fazla intihar ettiği görülmektedir. Fakat değişen sosyokültürel ve psikososyal etmenlere dayalı olarak bu durum farklılık gösterebilmektedir. Örneğin Adıyaman'daki intihar olgularının araştırıldığı bir çalışmada kadınların erkeklere oranla intihar etme oranının çok daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Bu durumun ilin sosyokültürel özelliklerinden, kadınların toplumla bütünleştirilmesinin önündeki engellerden, düşük sosyoekonomik sebeplerden, eğitimsizlikten veya yoksulluktan kaynaklı olarak ortaya çıktığından bahsedilmektedir (Alptekin, Duyan, Demirel, 2006: 18). Yapılan bir başka çalışmada (Kozatepe, 2015: 39) kadınların erkeklere oranla daha fazla intihar ettiği, kadınların stres karşısında daha güvensiz oldukları, geleceğe yönelik endişelerinin daha yüksek olduğu, daha içe kapanık bir yaşama mecbur bırakıldıkları ve kadınları öfkeliendiren etkenlerin daha fazla olduğu gibi nedenler sıralanmaktadır.

Tablo 3. Yaş dağılımı

	n	%
0-18 Yaş aralığı	15	7,5
19-25 Yaş aralığı	35	17,5
26-35 Yaş aralığı	43	21,5
36-50 Yaş aralığı	49	24,5
51-65 Yaş aralığı	33	16,5
65 üzeri	17	8,5
Bilinmiyor	8	4
Toplam	200	100

Tablo 3'ten elde edilen bulgulara göre araştırmaya dâhil edilen haberlerin %24,5'inin (n=49) 36-50 yaş grubundaki kişilerden, %21,5'inin (n=43) 26-35 yaş grubundaki kişilerden, %17,5'inin de (n=35) 19-25 yaş grubundaki kişilerden oluştuğu saptanmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgularda en az intihar davranışı gösterenlerin ise %7,5 (n=15) ile 0-18 yaş grubundaki bireyler olduğu görülmektedir. Bu bağlamda orta yetişkinlik döneminde olan yetişkinlerin diğer yaş grubundaki bireylere göre daha sıklıkla intihar davranışında bulunabilecekleri söylenebilir. Elde edilen bulgu intihar sıklığının çocukluktan sonraki dönemlerde artabileceği yaşlılık döneminden sonra ise düşebileceğini göstermektedir.

Ülkemizde intihar sıklığının çocukluktan sonraki dönemde sistematik bir şekilde arttığından ve yaşlılık çağından sonra düştüğünden bahsetmek mümkündür. TÜİK (2018) verileri incelendiğinde intihar sıklığının en fazla 20-24 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Buna göre ülkemizde tamamlanmış intihar vakalarının %11' i bu yaş aralığında gerçekleşmektedir. TÜİK (2018)'e göre intiharların büyük çoğunluğu 15-40 yaşlarında meydana gelmektedir. Özcan vd. (2018: 19)'nin yaptıkları araştırmada yaş ile intihar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı, 15 yaşından küçük olanlar ile 65 yaşından büyük olanların intihar oranlarının benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

İntihar ve yaş arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmaların birçoğunda çocukluk (15 yaş ve altı), gençlik (15-25) ve yaşlılık olarak üç sınıflandırma yapıldığı görülmüştür. Çocukluk çağı ölümlerinin intihar mı, cinayet mi yoksa ihmal veya istismardan mı kaynaklandığı ayrımını yapmak güçtür. Bundan dolayı literatürdeki verilerin sağlıklı olup olmadığı konusu tartışılmalıdır. Fakat çocuklar açısından biyopsikososyal yapının tam olarak gelişmemesi, ailesel bağ, genetik faktörler, düşük özbenlik veya aile içi ilişkiler intihar açısından risk faktörü olarak değerlendirilmektedir (Aysev, 1992: 19-20). Gençlik çağı intiharları dünyada olduğu gibi ülkemizde de en çok görülen intihardır. Bu yaşlardaki intiharların nedenleri arasında benlik kavramının gelişmesi, bireyin kimlik arayışı ve sosyalleşme gibi faktörlerin yanında sevgisizlik, aile baskısı, kaygı ve endişe gibi etkenler ön plana çıkmaktadır. Yaşlılık çağı intiharlarına bakıldığında ise ülkemizde ve dünyada yıl bazında ciddi artışların söz konusu olmadığı görülmektedir. Ülkemizde yaşlılık çağında intihar eden bireylerin oranının görece düşük olması ise geleneksel toplum yapısına bağlı olarak yaşlıların aile içindeki öneminden kaynaklanmaktadır (Kozatepe, 2015: 55-58).

Elde edilen veriler ve yapılan araştırmalar göz önüne alındığında her yaşta bireyin intihar davranışı gösterebileceği, intihar davranışını engelleyecek uygulamaların tüm yaş gruplarını kapsayacak nitelikte olması gerektiği görülmektedir.

Tablo 4. Olayın öyküsü/nedeni

	n	%
Aile içi geçimsizlik	60	30
Yoksulluk	53	26,5
Hastalık (biyolojik, psikolojik)	27	13,5
Romantik ilişkiler	23	11,5
Bilgisayar oyunu	5	2,5
Akademik başarısızlık	2	1
Bilinmiyor	30	15
Toplam	200	100

Araştırma kapsamındaki tamamlanmış intiharların büyük çoğunluğunun “aile içi geçimsizlik” ve “yoksulluktan” kaynaklandığı tespit edilmiştir. Yapılan araştırmada “aile içi geçimsizlikten” dolayı intihar edenlerin oranı %30 (n=60) olarak bulunmuşken “yoksulluktan” dolayı intihar edenlerin oranı %26.5 (n=53) olarak saptanmıştır. Tablo 4’teki nedenlerin dağılımı incelendiğinde sırasıyla “hastalık” nedeniyle intihar edenlerin oranı %13,5 (n=27), “romantik ilişkiler” %11,5 (n=23), “bilgisayar oyunu” %2,5 (n=5), “akademik başarısızlık” %1 (n=2) şeklindedir. Bu bulgulara göre; aile içi sorunlar ile yoksulluğun bireylerin intihar davranışına yönelimlerinde önemli bir etken olabileceği söylenebilir.

Ülkemizde 2018 yılı içerisinde gerçekleşen intiharların nedenlerine bakıldığında; en fazla %21, 4 ile “hastalık”, %7,7 ile “geçim zorluğu”, %4 ile “aile geçimsizliği” yer almaktadır. Görece daha az olan nedenler arasında “hissi ilişki ve istediği ile evlenememe (%2.7), “ticari başarısızlık (%0,19)” ve “öğrenim başarısızlığı (%0,03)” yer almaktadır. Ayrıca nedeni bilinmeyen intiharlar %36,5 olarak görülmektedir (TÜİK, 2018).

İntihar nedenlerinin incelendiği bir araştırmada “hastalık” ve “ekonomik” sorunların en yüksek orana sahip olduğu görülmektedir (Oktik, Ayla, Sezer, Bozver, 2003: 15). Güler ve Altın (2013:140-141) ise intihar haberlerinin gazetelerdeki yansımalarını inceledikleri araştırmalarında; intihar ve intihar girişimi haberlerinin %74’ ünde intiharın nedeninin yer aldığını belirtmektedirler. Belirtilen bu nedenler arasında en yüksek oranı %14,7 ile “aile geçimsizliği” almaktadır. İntiharın nedenleri arasında “hastalık” %13.1 ile ikinci sırada yer bulunmaktadır. Daha sonra sırasıyla “hissi ilişki veya istediği ile evlenememe” %12.6, “geçim sıkıntısı” %12.1, “öğrenim başarısızlığı” %2.4 şeklinde belirtilmektedir. Nedenleri bilinmeyen intiharların oranını ise %7.8 olarak ifade edilmektedir.

Ülkemizde tamamlanan intiharların birçoğunun ekonomik ve ailesel sorunlardan kaynaklandığını söylemek mümkündür. Yoksulluk ve yoksulluğun neden olduğu sorunlar tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de büyük bir problemdir. Bu sorunla baş etmekte güçlük çeken bireyler bir kurtuluş reçetesi olarak intihara daha fazla eğilim gösterebilmektedir. Ailesel geçimsizlikler ise intihar davranışının bir diğer boyutudur. Yapılan araştırmalarda (Şevik, Özcan ve Uysal, 2012) intiharların genellikle 17:00-00:00 saatleri arasında gerçekleştiği saptanmıştır. Aile bireylerinin beraber olduğu anlarda intiharların yoğunluğunun artması beklenen bir durumdur.

Dolayısıyla bu intiharları engelleyecek psikososyal uygulamaların özellikle bu saatler arasına odaklanması gerekmektedir.

Tablo 5. Kullanılan araç ve gereçler ile işlenme şekli

	n	%
Kendini asarak	69	34,5
Silah kullanarak (Ateşli silah, kesici alet)	76	38
Kimyasal madde ve/veya ilaç kullanarak	7	3,5
Boğularak	8	4
Atlayarak	29	14,5
Bilinmiyor (adli tıp sürecinde)	11	5,5
Toplam	200	100

Araştırma kapsamına dâhil edilen tamamlanmış intiharlarda kullanılan araç gereçler veya işlenme şekline bakıldığında; silah kullanarak intihar edenlerin oranı %38 (n=76) iken; kendini asanların oranı %34,5 (n=69), bir yerden atlayanların oranı %14,5 (n=29), boğularak intihar edenlerin oranı %4 (n=8), kimyasal madde ve/veya ilaç kullanarak intihar edenlerin oranı ise %3,5 (n=7), intiharın gerçekleşme şeklinin bilinmediği olguların (Adli Tıp sürecinde olup henüz intiharlarının nedeni tam olarak bilinmeyenler) oranı ise %5,5 (n=11) olarak bulunmuştur. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, tamamlanmış intihar olgularında intiharın en çok silah kullanarak en az ise kimyasal madde ve/veya ilaç kullanarak gerçekleştiği görülmektedir.

Yapılan araştırmada ateşli silah kullanarak intihar edenlerin çoğunlukla mensubu oldukları mesleklerinden dolayı kendilerine verilen silahları kullandıkları görülmüştür. Bu kapsamda genelde silah sahibi olmanın özelde ise meslek gereği silah bulundurmanın intihar riskini arttırdığı söylenebilir. Nitekim yapılan çalışmalarda bu durumu destekler nitelikte veriler elde edilmiştir (Harmancı, Buçak, Gültekin, Güldibi, 2014; Taşdemir, 2007).

TÜİK (2018) verilerinde ülkemizde intihar eden 3161 kişinin yaklaşık yarısının intihar etme şekli kendisini asma olarak görülmektedir. Ateşli silah kullanarak intihar edenler ise yaklaşık olarak üçte bir oranındadır. Yüksek bir yerden atlamak suretiyle intihar edenlerin oranı ise tüm intiharları onda birini oluşturmaktadır. Yapılan başka bir araştırmada ise intihar edenlerin yaklaşık %43' ünün ateşli veya kesici silahlarla, %17' sinin ise yüksek bir yerden atlayarak intihar ettiği sonucuna ulaşılmıştır (Ayaz, Taşdelen, Adıyaman, Yüksel, 2018: 17).

Tamamlanmış intiharlar veya intihar girişimleri genellikle elde edilmesi basit araç gereçlerle, uygun yer ve zamanlarda gerçekleşmektedir. Özellikle temin edilmesi

kolay olan araçlardan biri olan ip ve silahlar intiharları kolaylaştırmaktadır. Bu yöntemlerin tercih edilmesinin sebeplerinden bir tanesi de kesin sonuç vermesi olarak düşünülmektedir. Yapılan araştırmalarda ilaç kullanarak intihar edenlerin oranının bu araştırmanın aksine yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum ilaç kullanarak intihar edenlerin medyaya çok fazla yansımadağını, sansasyon yaratmadığı dolayısıyla haber değeri taşımadığını göstermektedir.

İntiharın Haberlerdeki Yansıması

İnternet üzerinden incelenen haberlerde ikinci tema “intiharın haberlerdeki yansıması” olmuştur. Bu tema manşet, görsel kullanımı ve haberin dili ve içeriği olmak üzere üç ayrı alt temaya ayrılmıştır.

Tablo 6. Manşet

	n	%
İntihar etti	86	43
Öldürüp intihar etti	51	25,5
Yaşamına son verdi	31	15,5
Canına kıydı	23	11,5
Siyanür	5	2,5
Mavi balina	4	2
Toplam	200	100

Haberlerde kullanılan manşet, içeriğe yönelik bir algının oluşmasında önemli bir etkidir (Kalender ve Salman, 2019: 478). Yapılan araştırmada haberlerin manşetlerinde intihara yönelik davranışların detaylandırıldığı görülmektedir. Ayrıca başlıkların seçiminde dikkat çekici ifadelerin kullanımı söz konusudur. Başlık seçimlerinde “intihar etti”, “siyanür” ve “mavi balina” gibi terimlere yer verilmesi manşetin DSÖ (2017)’nün intihar haberlerinin medyada verilmesi ile ilgili hazırladığı rapora uyuşmadığını da göstermektedir.

Tablo 6’deki manşetlerde kullanılan ifadelerin dağılımına bakıldığında; “intihar etti” %43 (n=86), “öldürüp intihar etti” %25,5 (n=51), “yaşamına son verdi” %15,5 (n=31), “canına kıydı” %11,5 (n=23), “siyanür” %2,5 (n=5) ve “mavi balina” %2 (n=4) olarak saptanmıştır. Elde edilen bulgulara göre; internette yer alan haberlerde intihar kavramı ile öz kırımın farklı şekillerde vurgulandığı görülmektedir.

İnternetteki 115 intihar haberinin sunum şeklini araştıran bir araştırmada; verilen haberlerin %94’ünde “intihar” kavramının yer aldığı, haberlerin yaklaşık yarısında intiharın romantize edildiği belirtilmektedir. Ayrıca haberlerin birkaç tanesinde ise

“mavi balina” kavramının geçtiği ifade edilmektedir (İlhan, Ağtaş-Erhan, Kızılpınar, 2019: 8).

Araştırma kapsamında ele alınan manşetlerde kullanılan ifadelerin okuyucunun dikkatini çekmeye yönelik olarak hazırlandığından söz etmek mümkündür. Örneğin;

“İstanbul havalimanında güvenlik işçisi intihar etti.” (12.06.2019, www.sozcu.com.tr).”,

“Dehşet! 3 kişiyi öldürüp intihar etti.” (04.03.2019, www.hurriyet.com.tr).

Üzerinde dikkatle durulması gereken başka bir konu “mavi balina” ve “siyanür” ifadeleridir. Manşetlerdeki bu ifadeler, intihar düşüncesi olanlara yol gösterici niteliktedir. Örneğin;

“Bir öğrenci siyanürle intihar etti.” (16.12.2019, www.hurriyet.com.tr).

“Adana’ da intihar eden E.K² Mavi Balina kurbanı çıktı.” (28.01.2019, www.takvim.com.tr).”

Tablo 7. Görsel kullanımı

	n	%
İntihar eden şahıs	61	30,5
Kullanılan araç/gereç (ip, silah, ilaç vb.)	49	24,5
Ceset	43	21,5
Video	17	8,5
İntiharın gerçekleştiği yer	15	7,5
Mezar	11	5,5
Mavi Balina oyun görseli	4	2
Toplam	200	100

Tablo 7’ de görsel kullanımının dağılımına bakıldığında; “intihar eden şahıs” kavramının kullanılma oranı %30,5 (n=61), “kullanılan araç gereçler” %24,5 (n=49), “ceset” %21,5 (n=43), video kullanımı %8,5 (n=17), “intiharın gerçekleştiği yer” %7,5 (n=15), “mezar” %5,5 (n=11), “mavi balina görseli” %2 (n=4) olarak bulunmuştur. Elde edilen bulgulara göre; öz kısıyını gerçekleştiren insan figürünün ve intiharın gerçekleşme şekline ilişkin görselin yoğunlukta kullanıldığı görülmektedir.

Bazı haber içeriklerinde görsel kullanımı ve video aynı anda³ verilerek intiharın niteliği pekiştirilmiş, haber bütün detayları ile okuyucuya aktarılmıştır. Bu durum

² Haberin içeriğinde isim ve soyisim açık bir şekilde belirtilerek gizlilik ve mahremiyet göz ardı edilmektedir.

³ İki veya daha fazla görsel grubunun yer aldığı internet haberlerinde ilk olarak verilen görseller ele alınmıştır.

intihar düşüncesi olan bireyler üzerinde olumsuz etkiler bırakabilmektedir. Keza kitle iletişim araçlarının intihar davranışı üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalarda; intihar haberinin ilk sayfada büyük punto ile verilmesinin, manşette intihar kavramına yer verilmesinin ve intihar eden şahsın fotoğrafının verilmesinin okuyucunun dikkatini daha fazla çektiğini dolayısıyla etkilenme oranını yükselttiği belirtilmektedir. Bu etkinin minimize edilmesi için intihar haberlerinin iç sayfalarda, görselsiz veya fotoğraf değeri olmayan görsellerle sunulmasının gerekliliği ifade edilmektedir (Palabıyıköğlu, 1994: 283; Thompson, 1999: 450; Öztürk, 2015: 290). Yapılan başka bir araştırmada ise 256 haber içeriğinden yalnızca 20 tanesinde herhangi bir görselin bulunmadığı saptanmıştır. Bu haberlerin yaklaşık olarak yarısında intihar eden şahsa ait görsellerin yer aldığı; 34 tanesinde tabut, ölü veya mezar görselinin bulunduğu tespit edilmiştir (Ayaz vd., 2018: 16).

İntihar davranışına tanık olmak intihara eğilimli bireyler üzerinde intihar riskini arttırmak arttırmaktadır. Tanıklık doğrudan veya yazılı veya görsel medya ile de gerçekleşebilir. İntihar haberlerinde yer alan görsellere bakıldığında bu durum göz ardı edilmekle beraber DSÖ (2017)'nün görsel kullanımı ile ilgili tavsiyelerine de uymadığı görülmektedir.

Haberin Dili ve İçeriği

Günümüzde intihar haberlerinin dili ve içerikleri sorunlu habercilik anlayışlarından biridir. İntiharın medyada yer almasının ortaya çıkardığı sonuçların ciddiyetine bakıldığında intihar haberlerindeki dil anlatımın ve üslubun önem arz ettiği görülmektedir (Korap-Özel ve Deniz, 2016: 236). İntihar haberleri okuyucuyu etkileme potansiyeli ve özünde birçok biyopsikososyal etkeni barındırması açısından ele alındığında üzerinde gelişigüzel değerlendirmeler yapılacak bir konu olmamalıdır.

Karakuş (2012: 48) yaptığı araştırmasında; "İntihar yöntemlerinin ayrıntılı verilmesinin, intiharın anlaşılabilirliğinin ve inanılmazlığın vurgulanmasının, romantik cümlelerle bildirilmesinin, intiharın basite indirgenmesinin, haberin ilk sayfada yayınlanmasının, haber başlığında intihar kelimesinin kullanılmasının, ölen kişinin resminin basılmasının, kişinin davranışının cesur ve onaylanan bir davranış olarak verilmesinin" dikkat çekici unsurlar olduğunu dolayısıyla intihar düşüncesi olan bireylerde olumsuz etkiler bırakabileceğini ifade etmektedir.

Yapılan araştırmada haber içerikleri incelendiğinde haberlerin dilinin ve içeriğinin genellikle sorunlu olduğu, Dünya Sağlık Örgütü (2017) tarafından medya haberleri

için yayınlanan kılavuzda ve Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (2019) tarafından yayınlanan Türkiye’de Gazeteciler Cemiyeti Hak ve Sorumluluklar Bildirgesi’nde yer alan önerilere uyulmadığı açıkça görülmektedir. Örneğin;

“Sakarya’da bir öğrenci siyanürle intihar etti: X ilçesinde Sakarya Üniversitesi Kimya Bölümü öğrencisinin, hayatına son verdiği siyanürü bir alışveriş sitesi üzerinden aldığı öğrenildi. Siyanürle intihar vakalarındaki artış tartışılırken, bir intihar haberi de Sakarya’dan geldi. Sakarya Üniversitesi Kimya Bölümü 3’üncü sınıf öğrencisi M.A.Ç, Sakarya’nın X ilçesi Y Mahallesi’nde siyanür içerek intihar etti. Yapılan incelemelerde M.A.Ç’ nin, siyanürü bir içeceğe karıştırarak içtiği belirlendi. Olayla ilgili incelemeleri derinleştiren ekipler, Ç. nin yaşamına son verdiği siyanürü bir alışveriş sitesi üzerinden aldığını belirledi⁴.” (06.12.2019, www.ensonhaber.com.tr).

Bu haberde intihar davranışında bulunan bireyin isim ve soyisim bilgilerinden adresine kadar olan özel bilgilerin açıkça ifşa edildiği (isim, soyisim, adres bilgileri gizlenmiştir), siyanür gibi öldürme oranı yüksek olan zehirli bir maddenin temininin sağlanması yönünden açık bilgiler verildiği görülmektedir. İdeal bir haber içeriğinden beklenen vakayı net bir şekilde ortaya koyması; açıklayıcı, tasvir edici, teşvik edici ve kullanılan araç gereçleri temin etmeye dayalı bilgilere yer vermemesidir (Sisask ve Värnik, 2012: 126). Bir başka haber içeriği şöyle aktarılmaktadır:

“Kastamonu’nda, ataması yapılmayan 21 yaşındaki matematik öğretmeni K.A kendini asarak yaşamına son verdi. Samsun 19 Mayıs Üniversitesi Matematik Öğretmenliği bölümü mezunu olan 21 yaşındaki K.A’ nın kesin intihar nedeni bilinmiyor. Fakat milletvekili H.B, genç öğretmenin ölümüne ilişkin “Yok başka cehennem yaşıyoruz işte! K.A ataması yapılmayan öğretmen kardeşimizdi. Küçükken heyecanından uyuyamadığı...⁵” (05.06.2019, www.birgun.com.tr).

Bu haberin içeriğine bakıldığında intihar eden öğretmenin bu davranışını özendirici ve haklı kılan bazı söylemlerin olduğu görülmektedir. İntihar davranışlarının medyada kendi özel bağlamlarının dışına çıkartılmaması, içeriğin dramatize (her ne kadar dramatik olsa da) edilerek verilmemesi ve ajitasyon biçiminden uzak durulması gerekmektedir. Ayrıca içeriklerde intiharın bulunulan duygu durumundan kurtulmak için bir çözüm yolu olarak gösterilmemesi, kurbanı

⁴ İsim, soyisim ve adres bilgileri haber içeriğinde açık bir şekilde belirtilerek gizlilik ve mahremiyet göz ardı edilmektedir.

⁵ İsim ve soyisim bilgileri açık bir şekilde belirtilmektedir. Ayrıca haber içeriğinde intiharın haklı sebeplere dayandırıldığı ifadeler yer almaktadır. Bu ifadelerin, ataması yapılmayan ve psikososyal problemler yaşayan bireylerin bu durumla özdeşim kurarak intihar düşünceleri üzerinde tetikleyici veya taklit edici etkiler bırakma riski bulunmaktadır.

intihar davranışı sebebiyle ün kazandırılmaması ve intiharı meşrulaştıran söylemlerin yansıtılmaması gerekmektedir.

İntihar Davranışının İnternet Haberlerinde Yer Almasının Psiko-sosyal Etkileri

Yapılan araştırmada elde edilen üçüncü tema “intihar davranışının internet haberlerinde yer almasının psikososyal etkileri” olmuştur. Bu tema “mikro ve mezzo etkiler ile makro etkiler” olarak iki alt temaya ayrılarak incelenmiştir.

Mikro ve Mezzo Etkiler

Bireyin sorunlarına çözüm ararken, ailenin çeşitli bileşenleri üzerinde durup incelenmesi kaçınılmazdır. Birey aileyi aile ise bireyi etkilemektedir. Dolayısıyla her intihar ardında bu ölümün acısını yakından hisseden bireyler bırakmaktadır. İntiharla gerçekleşen ölümlerin normal bir ölüme kıyasla çok daha farklı etkilerinin olduğu bilinmektedir. Öyle ki tamamlanmış intihar davranışlarının ardından bireyin yakın çevresi bu durumu inkar etme, çevreyle iletişimi kesme, taşınma veya travma sonrası stres bozukluğuna varan süreçler halinde geçirebilmektedir. Köse ve Aslan (2019: 5) bu etkileri intihar eden bireyin bencil olduğu ve geride bıraktıklarına değer vermemesi olarak tanımlanırken aynı zamanda suçluluk duygusu olarak ortaya çıktığını ifade etmektedir.

İntihar davranışının bir diğer etkisi de başka insanlar üzerinde yarattığı acı hazzıdır. Başkasının acısından haz alma eylemi olarak bilinen bu durum intihar davranışlarının haber içeriklerinde yer alması ile toplumda bazı entropik durumlara yol açabilmektedir (Goodman, 2007: 333).

Yapılan araştırmada haber içeriklerinde intihar davranışının mikro ve mezzo boyutlarda etkilerinin olduğu saptanmıştır. Örneğin;

“20 günlük bebeğini öldürüp intihar etti! Kocasından yürek burkan paylaşım.: Samsun’da bunalıma giren bir kadın 3 haftalık bebeğini öldürdükten sonra intihar etti. Olayın ardından kadının eşinin sosyal medya hesabından yaptığı duygu yüklü paylaşım ise yürek burktu. Olay, Atakum ilçesi Körfez Mahallesi’nde dün akşam saatlerinde meydana geldi. Edinilen bilgiye göre, F.B.B (27), girdiği bunalım sonucu evlerinde önce 3 haftalık kızı A.B’ yi bebek yastığı ile boğarak öldürüp daha sonra kendini asarak intihar etti. Kocasının telefonla arayıp ulaşamaması üzerine eve gönderdiği anne ve babası yedek anahtarla kapıyı açtıklarında korkunç manzarayla karşılaştı. Olayın ardından baba T.B. ise sosyal medya hesabından yürek burkan bir paylaşım

yaptı. T.B. paylaşımında, "Ah be karım, can parçam, ay yüzlüm. Ne yaptınız böyle, ben nasıl taşıyayım bu yükü. Rabb'im giderken öte dünyaya, çektiğiniz acıya karşı, ana- kız güle oynaya koşarak cennetiyle karşılasın sizi" ifadelerini kullandı." (04.09.2019, www.hurriyet.com.tr).

Haberde görüldüğü üzere aile üyelerinden birinin intihar sonucunda ölümü yaşayan bireyler üzerinde derin bir etki bırakmakta, aile dengesini sarsmakta ve aile bireylerinin işlevselliğine etki etmektedir. Geride kalan aile üyeleri ise tıpkı haberde yer alan baba gibi şok edici bir ölümün ardından travmatize olmaktadır. Ayrıca intiharla gerçekleşen ölüm doğal bir ölüm olarak görülmediğinden kalan aile üyeleri yaşadıkları probleme ek olarak çevresel beklentileri de karşılamak zorunda kalmaktadır.

Bir anlayış ve davranış bozukluğu olarak görülen intihar neredeyse tüm dinler, toplumlar ve kültürler gibi bizim kültürümüz tarafından da reddedilen bir eylem olarak görülmektedir. Dolayısıyla intihar davranışının, intihar eden kişinin sosyal çevresindeki bireyler ve topluluklar üzerindeki etkisi normal bir ölüme oranla daha fazladır. Bir başka haberde şöyle aktarılmaktadır;

***"Genç akademisyen üniversitede intihar etti: Bir üniversitede görev yapan akademisyen görev yaptığı binanın 5 katından atlayarak intihar etti. Akademik kariyeri başarılarla dolu olan genç akademisyenin neden intihar ettiği henüz bilinmiyor. Edinilen bilgiye göre, üniversite binasının en üst katından kendini boşluğa bırakan Dr. G.G.S (35) beton zemine düştü."** (04.12.2019, www.haberturk.com.tr).*

Söz konusu akademisyenin intihar etmesinin öğrencileri ve mesai arkadaşları üzerinde bıraktığı mezo etkinin normal bir ölüme oranla çok daha fazla olacağı düşünülmektedir. Ayrıca haber içeriğinde yer alan metinde kişinin gizlilik ve mahremiyet hakkının göz ardı edildiği görülmektedir. Görsellerde kullanılan materyallerin de bu haberi okuyacak aile bireyleri üzerinde olumsuz etkisinin olabileceği, aile bireylerinin yaşadığı travma boyutunu ve stres düzeyini arttıracakı düşünülmektedir. Medyada yer alan intihar davranışının mikro ve mezo boyutlardaki etkisini ortaya koyan örnekler aşağıda yer almaktadır:

***"Atış poligonunda intihar etti: Başakşehir'de R.A(25) isimli genç atış yapmak için gittiği poligonda kalbine sıktığı kurşunla intihar etti. Acı haberi alarak Adli Tıp Kurumu'na gelen aile yakınları sinir krizleri geçirdi."** (20.11.2019, www.haberler.com.tr).*

“Polis memuru, meslektaşının beylik tabancasıyla intihar etti: Olay, 15.30 sıralarında Kâğıthane Gürsel Mahallesi Çayır Sokak'ta meydana geldi. Edinilen bilgiye göre, 1 yıldır psikolojik tedavi gören ve raporlu olan Karaköy Polis Merkezi'nde görevli polis memuru Onur D.'nin silahı alınmıştı. Tedavisi devam eden memurun aynı evde kaldığı meslektaşının beylik tabancasıyla başına ateş sıkarak intihar etti. Sesleri duyan bir genç: Polis arkadaşının evine gelmiş. Arkadaşı bir işle uğraşırken onun silahını alıp kendini başından vurmuş. Arkadaşı da polis memuruymuş, psikolojik sorunları varmış dedi.” (27.05.2019, www.memurlar.net).

“Çorum'da aynı mahallede aynı gün 2 kişi intihar etti: Çorum'da dün akşam aynı mahallede yaşayan Gökhan T. ve Oktay A. evlerinde, kendilerini asarak yaşamlarına son verdi. Psikolojik sorunları olduğu iddia edilen Gökhan T.'nin kızına, “Seni çok seviyorum kızım. Özür dilerim” yazılı not bıraktığı ortaya çıktı.” (18.12.2019, www. tr.sputniknews.com).

İntihar davranışında amaç ne olursa olsun sonuç olarak çevreyi de etkisi altında bırakmaktadır. Özellikle aile bireyleri, intihar davranışını gerçekleştiren bireyin meslektaşları, görgü tanıkları büyük bir stres yaşamaktadır. Stres ve baskı altındaki aile bireylerinin buna ek olarak yakınlarına ait intihar haberleri ile medyada karşılaşmaları iyilik hallerini azaltmakta ve konuyla baş etme kabiliyetlerini düşürmektedir. İntihar davranışı sonrasında bazı aile bireylerinin intihar davranışı gösteren yakınlarına koruyucu ve destekleyici yaklaşım gösterirken bazı aile bireyleri ise duruma reddedici bir yaklaşım göstermektedir (Alptekin, 2008).

Makro Etkiler

İntihar davranışı üzerine yapılan araştırmalar intihar oranlarının kültürel ve toplumsal özelliklere göre değişiklik gösterdiği, toplumlardaki yoksulluğun, geçimsizliğin, rekabetin intihar sıklığını arttırdığını dolayısıyla intiharın bireysel değil toplumsal bir olgu (Durkheim, 1992) olduğunu göstermektedir. İntiharın medyada ayrıntılı sunulmasının toplum üzerindeki olumsuz etkilerine değinen Farr (akt: Palabıyıköğlü,1994: 278) tek bir paragrafın 20 kişiyi intihara sürükleyebileceğini, haberin kişiler üzerinde hayal etme dolayısıyla eylemi gerçekleştirme eğilimi doğurabileceğini ifade etmektedir. Farr aynı zamanda intihar haberlerinin kitle iletişim araçlarında yer almasına ilk karşı çıkanlardan biri olmuştur.

İntiharın haberlerde yer almasının toplumsal düzeydeki en belirgin nedenleri arasında “mavi balina” oyunu gelmektedir. Çevrimiçi viral bir oyun olan mavi balina,

ulusal ve uluslararası alanda birçok toplu intihara neden olmakta ve intiharı normalleştirmektedir (Roth, Abraham, Zinzow, Wisniewski, Khasawneh, Madathil, 2020: 12). Haberlerin makro düzeydeki etkilerinin yer aldığı ve mavi balina oyunundan kaynaklı bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

“Van’da toplu intihar şoku! Okuldan çıkan 5 kız öğrenci...: Bütün dünyada çocukları etkisi altına alan Mavi Balina adlı oyun, Van’da toplu intihara dönüşüyordu. Kayalıklara çıkan kızlardan biri intihar ederken, 3 kız ise koruma altına alındı. Van’da dün saat 11.00 sıralarında okuldan çıkan 5 kız öğrenci, merkez Tuşba ilçesinde yer alan Toprak Kale’nin kayalık bölgesine gitti. Burada kendini kayalıklardan boşluğa bırakan öğrencilerden 14 yaşındaki S.E. intihar ederken, yanında bulunan 4 arkadaşı ise son anda intihardan vazgeçti. Olay yerinde hayatını kaybeden S.’nin ölümüyle ilgili çıkan detaylar ise tüyler ürpertti. Küçük S.’nin ölümünün ardından emniyet ve savcılık araştırması sonucunda, ‘Mavi Balina’ oyunu ortaya çıktı.” (03.04.2019, www.milliyet.com.tr).

“Katil balina!: İzmir’de özel bir kolejde okuyan 16 yaşındaki T.M., intihar etti. Çocuğun, birçok ölüme neden olan ‘Mavi Balina’ oyunu oynadığı iddia edildi.” (05.04.2019, www.takvim.com.tr).

Türkiye’de 2019 yılı içerisinde en çok aranan kelimelerin zaman içinde gösterilen ilgisine bakıldığında 27.01.2019 – 02.02.2019 tarihleri arasında “mavi balina” teriminin yıl içindeki en yüksek popülerliğe ulaştığı görülmektedir. Onu takip eden dönem ise 07.04.2019 – 13.04.2019 arası olmuştur. Bölgeler bazında ise bu kelime grubunu en fazla aratan illerin sırasıyla Van, Bitlis ve Muş olduğu saptanmıştır (Google Trends, 2019). Tarih aralıklarına bakıldığında ilk “mavi balina” intihar haberinin iki gün ardından başka bir intiharın gerçekleştiği görülmektedir. Medyada yer alan haber içeriklerinin pratikleri çoğunlukla, örgütsel rutinlerinden kaynaklı olarak olaya dayalı şekilde kurulduğu bilinmektedir. Yapılan bir araştırmada “mavi balina” ile ilgili haberlerin büyük çoğunluğunda toplumda panik yaratmaya yönelik bir anlatımın olduğu, konuyu önce intihar davranışına odaklı trajik sonla ele aldığı ardından oyunun zararları hakkında bilgi vererek toplumu ve okuyucuları olumsuz bir şekilde etkilediği belirtilmektedir (Yıldız, 2018: 562).

İncelenen haberlerin tarihine bakıldığında iki gün içerisinde söz konusu oyunla alakalı iki intiharın peş peşe gerçekleştiği görülmektedir. Farklı tarihlerde gerçekleşen intiharların da araştırıldığı bu çalışmada oyunun medyada yer almasının intiharlar üzerinden doğrudan bir etkisinin olduğunu söylemek güçtür.

Fakat dolaylı etkilerinin olduğu varsayımında bulunmak ve bu bilgiyle hareket ederek medyanın özellikle söz konusu oyunla ilgili haberlerin sunumunda toplumu olumsuz anlamda etkilememek adına daha titiz olması gerekliliğini bildirmek yararlı olacaktır.

Toplum üzerinde olumsuz etkilere sahip bir diğer neden olan siyanürle intihar davranışlarının yer aldığı haberler araştırmamızda elde edilen başka bulgulardan biri olmuştur. Örneğin;

“Bakırköy’de biri çocuk 3 kişi ölü bulundu! Nedeni: Siyanürle intihar!”

(15.11.2019 www.haberturk.com.tr)

“Borç nedeniyle toplu intihar: 4 kardeşin ölüm sebebi siyanür” (06.11.2019,

www.evrensel.net)

“Sakarya’da bir öğrenci siyanürle intihar etti” (06.12.2019,

www.ensonhaber.com.tr).

Yapılan araştırmada “siyanür” kelimesinin 2019 yılı içerisinde internet haberleri üzerinden aranma ilgisine bakıldığında 03.11.2019 – 16.11.2019 tarihleri arasında en yüksek popülarliğe (100 puan) ulaştığı saptanmıştır (Google Trends, 2019). İller bazında ise Niğde (100 puan) bu kelimeyi en çok aratan il olmuştur. Ülkemizde son dönemlerde art arda ölümlere sebep olan siyanür ile intiharların artması ve medyada sıkça yer almasıyla beraber konuyla ilgili tartışmalar ve araştırmalar artmaktadır. Literatürde siyanürle gerçekleşen ölümlerin intihar değil cinayet olduğunu savunan görüşler bulunmaktadır (Kalender ve Salman, 2019: 481; Sakarya, Güneş, Sakarya, 2013:5). Son zamanlarda artan siyanür intiharlarını araştırmak üzere Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bir araştırma komisyonu kurduğunu ve sonuçları kamuoyuyla detaylı bir şekilde paylaşacağını belirtmiştir (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı [AÇSHB], 2019). Siyanürle gerçekleşen intihar davranışlarının ivme kazandığı günümüzde medyada yer verilen konuyla ilgili haberlerde halk sağlığı üzerindeki etkilerini minimize edecek şekilde içeriklerin olması, siyanürün teminini açıklayan ifadelerle yer verilmemesi, intihara eğilimli kişileri tetikleyecek normalleştirmelerin yapılmaması gerekmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İntihar davranışında bulunan bireylerin bu eylemlerini anlamlandırma, haberlerin sunumunun etkilerini sosyal hizmet bağlamında değerlendirme ve sorunun çözümüne yönelik önerilerde bulunma üzerine yapılan bu araştırmanın ilk temasını

oluşturan “internet haberlerinin yapısal özellikleri” incelendiğinde; internet haberlerinde yer alan intiharlarda erkeklerin kadınlara göre intihar davranışını daha fazla gerçekleştirdikleri görülmektedir. İntihar eden bireylerin yaş grupları incelendiğinde; orta yaş grubunda olan bireylerin diğer yaştakilere oranla intihar etme sıklığının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. İntihar davranışının nedenlerine bakıldığında; aile içi geçimsizlik ve yoksulluk internet haberlerine en çok yansıyan nedenler olduğu saptanmıştır. Bu intiharlarda kullanılan araç ve gereçler en fazla ateşli silah veya kesici aletler olurken; intiharların büyük çoğunluğun kendini asma şeklinde gerçekleştiği saptanmıştır. Son olarak intiharın haberlerdeki temsil biçimine bakıldığında ise haber başlıklarında en fazla “intihar etti” kelime grubunun tercih edildiği görülmektedir. Toplumsal cinsiyet ve kadına yönelik şiddet kapsamında değerlendirilmesi gereken bu bulgular “öldürme sonrası öz kıyım” kavramını ortaya çıkartmakta ve çalışmayı diğer çalışmalardan ayırmaktadır.

Aile içi geçimsizlik intiharın en önemli nedenleri arasında bulunmaktadır. Son yıllarda sosyal hizmet müdahalelerine verilen önemin ve bu müdahalelere olan ihtiyacın artmasıyla beraber aileye yönelik hizmetlerin de hem niteliğinde hem de niceliğinde orantılı şekilde artış söz konusu olmuştur. Bu alanda çalışan sosyal çalışmacıların aileye yönelik aile içi geçimsizlikle ilgili önleyici ve koruyucu uygulamalarda etkin rol oynaması gerekmektedir. Ayrıca ilgili alanda meslek elemanlarının aile içi geçimsizlikle mücadele etmede, ailedeki bireylerin işlevselliklerini ve krizlerle baş etme kabiliyetlerini yükseltecek mesleki bilgi ve becerilerini geliştirmeleri bu hususta önem arz etmektedir. Literatürdeki intihar davranışı ve aile ilişkisinin ele alındığı çalışmaların arttırılarak intiharı önlemeye yönelik farkındalığın oluşturulması gerekmektedir.

Yoksulluk intihar davranışının gerçekleştirilmesindeki en önemli risk faktörlerinden bir tanesidir. Yoksullukla mücadele ve bu anlamda sosyal adaleti sağlama, sosyal hizmet mesleğinin özünü oluşturan temellerden biridir. Sosyal çalışmacılar; yoksulluğa neden olan sosyal sorunları tespit eden, bu sorunlarla baş edecek gerekli politikaların belirlenmesine destek olan, sosyal refahı arttırmak adına kaynaklara olan erişimi sağlayan ve söz konusu kaynakların arttırılmasına yönelik çalışmalar yürüten meslek elemanlarıdır. Yoksullukla mücadelede sosyal çalışmacılar; mesleki bilgi ve becerilerini geliştirerek sosyal hizmet disiplinin değerler temelinde fonksiyonel müdahalelerde bulunmakla yükümlüdür. Yoksullukla mücadele kapsamında özellikle Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’ nın saha

çalışmaları önemli olmakla beraber ihtiyaç sahiplerinin belirlenmesinde ve sosyoekonomik desteklerin nitelikli olmasında personel ihtiyacına yönelik çalışmaların yapılması ve istihdamın artırılması gerekmektedir. Bu alanda yapılacak iyileştirici politikalarla intihar davranışına sebep olan faktörlerin azaltılması sağlanabilir.

Araştırmanın bir diğer temasını oluşturan “intiharın haberlere yansımaları”na ilişkin sonuçlar incelendiğinde; intihar haberlerini içeren internet haberlerinin manşetlerinde genellikle intihar kavramının kullanıldığı, haber görsellerinde intihar eden insan figürü, intiharda kullanılan araç ve gereçlerin ağırlıklı olarak yer aldığı belirlenmiştir. İntihar haberlerinin dili ve içeriğine bakıldığında ise isim, soy ismi, adres vb. kişinin mahrem bilgilerinin ve intiharın haklı sebeplere dayandırıldığı ifadelerin haber içeriğinde yer aldığı görülmüştür. İnternet haberlerinin büyük çoğunluğunda içerik ve üslubun DSÖ (2017) tarafından yayınlanan kılavuz niteliğindeki rehberine uyulmadan hazırlanarak etik ihlaller içerdiği; içeriklerde yer alan bilgilerin intihar eden şahsın yakın çevresi veya toplumsal bazdaki etkilerinin düşünülmeden panik havasında ve sansasyonel şekilde verildiği görülmüştür. Bu ihlaller günümüzde sadece ulusal alanda değil uluslararası mecrada da yapılmaktadır (Fu ve Yip, 2008). Dolayısıyla bu durum yalnız ülkemizde değil küresel bazda ele alınması ve üzerinde dikkatle durulması gereken önemli bir noktadır. İntihar haberlerinde bu tür içeriklerin yer alması psikososyal problemler yaşayan bireylerin intihar düşünceleri üzerinde tetikleyici veya taklit edici etkiler bırakma riski de bulunmaktadır. Bu risklerin ortadan kaldırılması için bu tür haberler oluşturulurken DSÖ (2017) tarafından medya profesyonelleri için oluşturulan kılavuzun göz önünde bulundurulması ve bu doğrultuda mahremiyete önem verilerek haber içeriklerinin oluşturulması önemlidir. Ayrıca yayınlanan haberlerde görece az olmasına rağmen “mavi balina” görselinin ve “siyanür” kelimesinin yer aldığı belirlenmiştir. Haber içeriğinde bu tür görsellerin yer alması özellikle çocuklar üzerinde oyunu tanıtıcı ve intiharı tetikleyici unsurlar barındırmaktadır. “Siyanür” kelimesinin yer alması ise intihar düşüncesi olan bireyler üzerinde fikir verici nitelikte olabilmektedir. Nitekim son yıllarda bu durum araştırmacıların ilgisini çekmektedir. Özellikle mavi balina ve siyanür gibi kavramların intihar ile ilgili ulusal ve uluslararası literatürde kendine genişçe yer bulması, bu araştırmadan elde edilen veriler ile aynı zeminde buluşmaktadır.

Haber başlıklarında ve içeriklerinde dikkat çeken önemli bir diğer detay ise intihar eden bireylerin cinayet işledikten sonra intihar etmeleri durumu olmuştur. Toplumsal

cinsiyet ve kadına yönelik şiddet kapsamında değerlendirilmesi gereken bu bulgular “intihar öncesi cinayet” kavramını ortaya çıkarmakta ve çalışmayı diğer çalışmalardan ayırmaktadır. Ulusal ve uluslararası literatürde bu konuyla ilgili araştırmaların artırılması, literatürün zenginleştirilmesi, bilgilendirici ve aydınlatıcı faaliyetlerin yapılması akabinde koruyucu ve önleyici düzenlemelerin yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Araştırmanın son temasını oluşturan “intiharın haberlerde yer almasının psiko-sosyal etkileri”ne ilişkin sonuçlar incelendiğinde; İntihar haberlerinin kimi zaman aileyi kimi zaman toplumu etkileyecek düzeye varan etkileri olduğu görülmüştür. Aileler normal olmayan ölüm karşısında sevdiklerini kaybetmenin hüznünü yaşarken aynı zamanda gazeteler tarafından ikincil bir örselenmeye maruz kalmaktadır. Ailelerin yas süreci uzarken kısa dönemli psikososyal etkiler daha kalıcı hale gelerek uzun dönemli etkilere dönüşebilmektedir. Toplumsal düzeydeki etkileri ise birbirine bağımlı toplu intiharlara veya aynı nedenden kaynaklı birbirinden bağımsız intiharlara neden olabilmektedir. Bu durum göz önüne alındığında insanların biyopsikososyal bir varlık olmasından ve etkiye karşı verdiği tepkiden hareketle otomatikleştirilmiş habercilik anlayışından vazgeçilmesi gerektiği düşünülmektedir. Gazeteleri dijital ortamlarda denetleyen Basın İlan Kurumu’ nun intihar haberlerinin etki ve sonuçlarını değerlendirebilecek profesyonel meslek elemanlarını (sosyal hizmet uzmanı ve psikolog) bünyesinde bulundurması gerekmektedir. Ayrıca medya intihar haberlerini yayınlarken birey, aile ve toplum üzerindeki etkilerinin sorumluluğunu düşünerek ve bu konuda denetim mekanizmalarını faaliyete geçirerek hareket etmesi gerektiği düşünülmektedir. İntihar haberleştirilirken manşet kullanımına dikkat edilmeli, fotoğraf ve video kullanılmamalı, bireylerin özel bilgileri gizlilik sınırları ihlal edilmeden verilmeli, olayın nedeninin öyküleştirilmesinden kaçınılmalıdır. Haber içeriklerinde özellikle intihar konusunda bilinçlendirici ve önleyici kaynakların erişimini sağlayacak bilgilendirmelerin yer alması gerekmektedir. İntiharı toplumsal bir olgu olarak, neden-sonuç bağlamında değerlendirdiğimizde asgari düzeyde haberin medyada yer alması daha fonksiyonel olacaktır.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Bu çalışmanın verileri bazı filtrelemeler yapılarak *Google Arama Motoru* üzerinden alınmıştır. İnsan ve hayvan üzerinde yapılan klinik çalışmalarda etik kurul iznine ihtiyaç duyulmaktadır. Yapılan bu çalışmanın veri toplama sürecinde insan ve/veya

hayvanı kapsamına alan herhangi bir saha çalışması olmadığından etik kurul iznine ihtiyaç duyulmamıştır.

KAYNAKÇA

- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı [AÇSHB]. (2019). *Basın açıklamaları*. <https://www.ailevecalisma.gov.tr/mus/haberler/intihar-vakalarına-iliskin-basin-aciklamamiz-adresinden-erisim-saglandi>.
- Alptekin K, Duyan V, Uçan O. (2008). İntiharı önleme çalışmalarında sosyal hizmet mesleğinin rolü. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 9, 179-187.
- Alptekin, K. (2008). *Sosyal Hizmet Bakış Açısından Genç Yetişkinlerde İntihar Girişimlerinin İncelenmesi: Bir Model Önerisi*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Alptekin, K. ve Duyan, V. (2009). İntiharı önleme: sorunlar ve öneriler. *Kriz Dergisi*, 17 (2) , 13-20. Doi: 10.1501/Kriz_0000000296.
- Alptekin, K., Duyan, V., ve Demirel, S. (2006). Adıyaman' da intihar girişimleri/Suicide attempts in Adıyaman. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 7(3), 150.
- Atli, A., Uysal, C., Kaya, M., Bulut, M., Güneş, M., Karababa, İ., Bez, Y., Beşaltı, S., Sır, A. (2014). Acil ünitesine intihar girişimi nedeniyle başvuran olguların değerlendirilmesi: Şanlıurfa örnekleme. *Journal Of Mood Disorders*, 4 (3), 110-4. Doi: 10.5455/jmood.20131230123128.
- Ayaz, F., Taşdelen, B., Adıyaman, F. ve Yüksel, E. (2018). İnternet Haber Sitelerinde İntihar Haberlerinin Sunumu. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 5-23. Doi: 10.18221/bujss.367372.
- Aysev, A. (1992). İntihar Girişimi Olan Çocuklarda Yaşam Olayları. *Kriz Dergisi*, 1 (1), 17-21. Doi: 10.1501/Kriz_0000000003.
- Cengiz, S. A., (2009) Basında Yer Alan İntihar ya da İntihar Girişimi Konulu Haberlerde Etik Sorunlar. *Kriz Dergisi*, 17 (2), 21- 38.
- Chen, Y.Y., Tsai, P., Huan Chen, P., Fan, C.C., Hung, G.C.L., ... , Cheng, A.T.A. (2012). The impact of media reporting of the suicide of a singer on suicide rates in Taiwan. *Social Psychiatry Psychiatric Epidemiology*, 47(2), 215-221. Doi: 10.1007/s00127-009-0075-8.
- Durkheim E (1992) İntihar, Çev Ozankaya O, Ankara: İmge Kitapevi
- Dünya Sağlık Örgütü[DSÖ]. (2017). *İntiharı Önleme: Medya profesyonelleri için bir kaynak*. Geneva.http://www.who.int/mental_health/suicideprevention/resource_booklet_2017/en/
- Erişti S.D.B., Kuzu A., Yurdakul I.A., Akbulut Y., ve Kurt A.A (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Fu, K. W., ve Yip, P. S. F. (2008). Changes in reporting of suicide news after the promotion of the WHO media recommendations. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 38(5), 631-636.
- Goodman, N. (2007). Schadenfreude. *Br J Gen Pract*, 57(537), 333-333.
- Google Trends. (2019). <https://trends.google.com/trends/?geo=TR>
- Güler, Z., ve Altın, N. Ş. (2013). İntiharın Gazetelerdeki Yansımaları. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 16(2), 114-150.

- Güllüoğlu, Ö. (2012). Bir Kitle İletişim Aracı Olarak Televizyonun Popüler Kültür Ürünlerini Benimsetme ve Yayma İşlevi Üzerine Bir Değerlendirme. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 2(4).
- Harmancı, F. M., Buçak, M., Gültekin, E. ve Güldibi, M. (2014). Gazetelerde Polis İntihar Haberlerinin Sunumu. *Electronic Journal of Social Sciences*, 13(51).
- Işık, M. (2012). *Kitle iletişim teorilerine giriş*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- İlhan, R., Ağtaş-Ertan, E. ve Kızılpınar, S. (2019). İntihar Haberlerinin Türkiye' deki Sunum Şekli: İnternetteki İntihar Haberleri Üzerine Bir İçerik Analizi. *Kriz Dergisi*, 27 (1), 4-11.
- İlhan, R. ve Sayar-Akaslan, D. (2019). İnternet Haberlerinde Yer Alan İntihar Olgularının Sosyodemografik Özellikleri. *Kriz Dergisi*, 27 (2) , 71-78 .
- Kalender, A. B., ve Salman, S. (2019). Haber etiğinin kaybolan sınırları: internet haberlerinde intiharın sunumu. *V. International Congress on Social and Education Sciences*.
- Karakuş, N. (2012). *Medyada İntiharın Temsili: Karikatürde İntihar*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Karakuş, N. ve Cengiz S. A. (2012). Karikatürde intiharın temsiline eleştirel bir bakış. *Kriz Dergisi*, 20 (1), 1-18. Doi: 10.1501/Kriz_0000000329.
- Korap-Özel, E., Deniz, Ş. (2016). Türk Medyasının İntihar Haberlerini Sunumunda Etik Sorunlar: Cem Garipoğlu ve Mehmet Pişkin İntiharları. *Bilig Dergisi*, 77, 233-270.
- Kozatepe, E. (2015). *İntihar ve İntihara Teşebbüs Yöntemleri, Nedenleri ve Çözüm Yolları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.
- Köse, A., ve Arslan, F. (2019). Sosyolojik Bir Olgular Olarak İntihar. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 43(1), 1-20.
- Krysik, J. L., ve Finn, J. (2015). *Etkili uygulama için sosyal hizmet araştırması*. Çev. Ed. E. Erbay). Ankara: Nika Yayınevi.
- MacBride S (1993) Birçok Ses Tek Bir Dünya İletişim ve Toplum – Bugün ve Yarın, Suat Sinanoğlu (bas. haz.), UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yayını, Ankara.
- Maloney J., Pfuhrman, B., Arensman, E., Coffey, C., Gusmao, R., ..., Scdmidtk A.(2014). "How to Adjust Media Recommendations on Reporting Suicidal Behavior to New Media Developments". *Archives of Suicide Research*, 18, 156-169.
- Miley, K. K., O'Melia, M., ve DuBois, B. (2001). Generalist social work practice: An empowering approach.
- Mishna, F., Antle, B. J. ve Regehr, C. (2002). Social work with clients contemplating suicide: Complexity and ambiguity in the clinical, ethical, and legal considerations. *Clinical Social Work Journal*, 30(3), 265-280.
- Motto, J.A. (1967). Suicide and suggestibility: The role of the Press. *American J. Psychiatry* 124, 252 - 256.
- Neuman, W. L. (2012). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri* (Çev. S. Özge). İstanbul: Yayın Odası Yayınları.
- Odağ, C. (2002).İntihar (Özkıyım): Tanım-Kuram-Sağaltım. İzmir, Halime Odağ Psikanaliz ve Psikoterapi Vakfı Yayınları No:3, İkinci Baskı.
- Oktik, N., Ayla, T. O. P., Sezer, S., ve Bozver, Ü. (2003). Muğla ili intihar ve intihar girişimlerinin sosyolojik olarak incelenmesi. *Kriz Dergisi*, 11(3), 1-19.

- Özcan, B., Şenkaya, S., Özdin, Y. ve Dinç, A. (2018). Türkiye'deki İntihar Vakalarının Çeşitli Kriterlere Göre İstatistiksel Olarak İncelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18 (40), 11-34. Doi: 10.21560/spcd.vi.282723.
- Özdemir, U. (2000). *Türkiye'de psikiyatrik sosyal hizmet*. Ankara: Aydınlar Matbaası.
- Özer, Ö. (2020). Kamu yararı haberciliği: intihar haberleri üzerine analitik bir çalışma. *Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi Etkileşim*, (5), 72-83.
- Öztürk, Ş. (2015). "Sosyal Medyada Etik Sorunlar", *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 9(1), 287-311.
- Palabıyıkoglu, R. (1994). İntihar Davranışı ve Kitle İletişim Araçları. *Kriz Dergisi*, 2(2), 227-284.
- Palmieri, G., Forghieri, M., Ferrari, S., Pingani, L., Coppola, P., Colombini, N., ... ve Neimeyer, R. A. (2008). Suicide intervention skills in health professionals: A multidisciplinary comparison. *Archives of Suicide Research*, 12(3), 232-237.
- Roth, R., Abraham, J., Zinzow, H., Wisniewski, P., Khasawneh, A., & Chalil Madathil, K. (2020). Evaluating News Media Reports on the 'Blue Whale Challenge' for Adherence to Suicide Prevention Safe Messaging Guidelines. *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction*, 4(CSCW1), 1-27.
- Ruder, T. D., Hatch, G. M., Ampanozi, G., Thali, M. J., ve Fischer, N. (2011). Suicide announcement on Facebook. *Crisis: The Journal of Crisis Intervention and Suicide Prevention*, 32(5), 280-282. <https://doi.org/10.1027/0227-5910/a000086>.
- Ryding, J., Sorbring, E., ve Wernersson, I. (2018). The understanding and use of reflection in family support social work. *Journal of Social Service Research*, 44(4), 494-508.
- Sakarya, D., Güneş, C., ve Sakarya, A. (2013). İnternette intiharı aramak: İnternet sitelerinin intihar ile ilişkili içeriklerine göre değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24(1), 44-48.
- Savaş, G. (2004). Kitle iletişim araçlarına eleştirel bir yaklaşım. *Journal of Human Sciences*, 1(1).
- Sisask M., Värnik A. (2012). Media roles in suicide prevention: A systematic review. *International journal of environmental research and public health*, 9(1), 123-138.
- Stack, S. (1983). The effect of the Jonestown suicides on American suicide rates. *The Journal of Social Psychology* 119, 145-146.
- Stengel, E. (1962). Recent research into suicide and attempted suicide. *American journal of psychiatry*, 118(8), 725-727.
- Şavur, E., Cengiz, S. A. ve Karakuş, N. (2010). "2008 Yılında Ulusal Basında Yer Alan İntihar ya da İntihar Girişimi Konulu Haberlerde Etik Sorunlar". 46. Ulusal Psikiyatri Kongresi. "İntihar Haberlerinde Etik Sorunlar" Erişim Adresi: http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/24815/2012-intihar_haberlerinde_etik_sorunlar.pdf?show, Erişim Tarihi: 26.05.2020.
- Şevik, A. E., Özcan, H., ve Uysal, E. (2012). İntihar girişimlerinin incelenmesi: risk faktörleri ve takip. *Klinik Psikiyatri*, 15(4), 218-25.
- Taşdemir, M. (2007). *Polis İntiharlarının Sosyal Yönleri*. Yüksek lisans tezi. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. İstanbul.
- Thompson, S. (1999). The Internet and its potential influence on suicide. *Psychiatric Bulletin*, 23(8), 449-451.
- Türkiye Gazeteciler Cemiyeti. (2019). Türkiye'de Gazeteciler Cemiyeti Hak ve Sorumluluklar Bildirgesi. <https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/t%C3%BCrkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi.html> erişim tarihi: 30.05.2020.

- Türkiye İstatistik Kurumu[TÜİK] (2018). “İntihar İstatistikleri: 2018”, www.tuik.gov.tr adresinden alındı.
- Wasserman, I.M. (1984). “Imitation and suicide: A reexamination of the Werther effect”. *American Sociological Review* 49, 427-436.
- Yang A.C., Tsai, S.J., Yang, C.H., Shia, B.C., Fuh, J.L., ... , Huang, N.E. (2013). Suicide and media reporting: a longitudinal and spatial analysis. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology* 48(3), 427-435.
- Yıldız, F. (2018). Ölümcül “Mavi Balina” Oyununun Basında Temsiline Dair Eleştirel Bir Değerlendirme. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 557-570.
- Yip Paul S.F., Fu, K.W., Yang Kris, C.T., Ip Brian, Y.T., Chan Cecilia, LW., ..., Hawton, K. (2006). “The effects of a celebrity suicide on suicide rates in Hong Kong”. *Journal of Affective Disorders*, 93, 245-252. doi: 10.1016/j.jad.2006.03.015.
- Zastrow, C. (2016). *Sosyal hizmete giriş*. Ankara: Nika Yayınevi.

Yararlanılan İnternet Kaynakları

1. www.aksam.com.tr
2. www.birgun.com.tr
3. www.cnnturk.com.tr
4. www.ensonhaber.com.tr
5. www.euronews.com
6. www.evrensel.net
7. www.haberler.com.tr
8. www.haberturk.com.tr
9. www.hurriyet.com.tr
10. www.iha.com.tr
11. www.internethaber.com.tr
12. www.memurlar.net
13. www.milliyet.com.tr
14. www.ntv.com.tr
15. www.onedio.com
16. www.sabah.com.tr
17. www.sozcu.com.tr
18. www.takvim.com.tr
19. www.tr.sputniknews.com